

Charles Olson'ın *Maximus* Şiirlerine Bakış: Kahraman Kavramı Üzerine Bir İnceleme*

Investigating the Hero as the “Great Man”: A Study of Charles Olson's *Maximus* Poems

Özge ÖZBEK AKIMAN**

Öz

Amerikalı şair Charles Olson 1956 yılında Black Mountain Koleji'nde, “Büyük İnsan” kavramı üzerinde durduğu ve “tarih” diye adlandırdığı bir ders vermekteydi. Öğrencileriyle birlikte gazete ve televizyonu takip ederek belirli bir tarih ve coğrafyada bir insanı “büyük” yapan değerlerin neler olduğunu araştırdı. Bu dersten geriye tek kalan belge olan *The Special View of History (Tarihe Özel Bir Bakış)*, şiir, tarih ve mit arasında şairin kurduğu bağlantılar hakkında ipuçları verir. Tarihi bir eylem (“kendin arayıp bul”) ve yöntem (“belgeleme, araştırma ve inceleme”) olarak algılayan Olson, bu kavramı şiirin ve şairin yaklaşımının merkezine oturtur. Black Mountain Koleji'ndeki eğitimciliği, mektuplaşmalarında onun etkilediği ve etkilendiği insanlar, yaratmaya çalıştığı canlı ve etkileşim içerisindeki ortamın göstergeleri ve belgeleridir. Olson'ın 1950'li yılların başında yazmaya başladığı, epik bir insan şiiri olarak nitelendirilebileceğimiz *Maximus* şiirleri, Olson'ın Maximus figürü yoluyla ortaya koyduğu büyüklük ve kahraman kavramları, dönüp dolaşır şairin hayatının belgeleri, izleri ve araştırmalarında temellenir. *Maximus* şiirlerini bu açılarından yaklaşarak değerlendirmek *Maximus* şiirlerinin derinlerinde yatan politika ve ahlak anlayışı hakkında da fikir vermektedir. Bu makale Black Mountain deneyimi, mektuplar, denemeler ve ders notları üzerinden giderek *Maximus* şiirlerini kahraman kavramı merceğinden incelemektedir.

Anahtar kelimeler: Charles Olson, Black Mountain Koleji, *Maximus* şiirleri, kahraman

* Bu makale 2009'da Pamukkale Üniversitesi'nde (BAKEA) “Kahraman” konulu konferansta sunulan “The Notion of Heroic ‘Greatness’ in Charles Olson's *Maximus* Poems” (Charles Olson'ın *Maximus* Şiirlerindeki Kahramansı Büyüklük Kavramı) başlıklı bildirinin geliştirilmiş halidir.

** Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü, ozgea@hacettepe.edu.tr

Abstract

In 1956, the American poet Charles Olson was conducting a course in Black Mountain College which he entitled “history,” discussing the concept of the “Great Man.” As the course activity, he investigated the qualities of the great man in a given time and geography by looking at what was happening at the time. In the theoretical notes of this course, published under the title, *The Special View of History*, Olson draws connections between his notion of poetry, history and myth. For him, history, which he understands to be an activity (“finding out for yourself”) and a method (“documentation, research, analysis”), is central to the poem. His pedagogical attitude, as manifest from the Black Mountain experience, and his letters document the active environment (*the polis*) he sought to create. The *Maximus* poems, which he started composing in the early 1950s and which we may define as an epic poem of man, presents a hero that can be traced from the poet Olson’s archival research, pedagogical experience and correspondence. Trying to see the Maximus figure from these extra-poetic lenses would also give an idea as to the ethics and politics that lies beneath Olson’s poetry. By selecting and studying the letters, essays and theoretical notes, this article seeks to investigate the *Maximus* poems from the perspective of the hero.

Keywords: Charles Olson, Black Mountain College, *Maximus* poems, hero

Charles Olson Amerikan şiirinin çığır açmış isimlerinden biridir. 1940’lı yıllarda bir yandan Savaş İstihbarat Servisi’nin Yabancı Diller Bölümü, Sivil Özgürlükler Sendikası, Amerikan Birliği Halk Konseyi ve Demokratik Parti Komitesi gibi bürokratik yapıların içinde bulunurken bir yandan da Herman Melville merkezinde dönen edebiyat çalışmalarını sürdürmüştür. Melville üzerine yazdığı tezle akademik bir çevrenin içine girecekken şiirin kurumsuz ve bireysel yoluna sapmıştır. İlk kez 1948’de Black Mountain Koleji’ne ders vermesi için davet edilmiş, iki yıl sonra Amerika kıtasındaki ilk insanların peşinde, kafasında şiirin ne olabileceği, Batılı insanın nerede yanlış yaptığı gibi sorularla Maya hiyerogliflerini incelemek için Meksika’nın Yucatan yarımadasına gitmiştir. 1951’de dönüp Black Mountain Koleji’nde çalışmaya başladığında yeni bir şiir anlayışının temellerini atacaktır.¹ Literatürde çoğu zaman “Black Mountain şairi” etiketiyle anılması bu deneyimden, ilk eserlerinin *Black Mountain Review*’de yayınlanmasından ve Donald Allen’in *New American Poets (Yeni Amerikan Şairleri)* antolojisinde bu şekilde gruplanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Ama bir de bu etiketin örtükleri vardır; örneğin, şairin o dönemde yaptığı yazışmalar, kurduğu bağlantılar ve ayrıca okulun *de facto* iflas ettiği son senesinde verdiği dersin notları gibi. Tüm bunlar epik bir insan şiiri olarak nitelendirilebileceğimiz *Maximus* şiirleri için arka planda kalmış dipnotlar olarak değerlendirilebilir. *Maximus* şiirleri, Olson’ın kendi hayatında izlediği yolla benzerlik gösterdiği için şiirle ilgisiz gibi görünen bu kaynaklar da önemlidir. Bu şiirler geniş düşünen, farklı bilgi alanlarını “insan evreni” zemininde birleştiren Olson’ın kuramsal düşüncelerinin şiirsel karşılığıdır. Bu nedenlerle şiirlerdeki büyüklük ve kahraman kavramlarına şairin içinde bulunduğu ortamlarda neler yaptığını değerlendirerek ulaşacağım.

¹ Bu biyografik bilgiler için Ralph Maud’un derlediği *Selected Letters*’dan yararlanılmıştır.

Bunun için Olson’ın çeşitli eğitim kurumlarıyla olan ilişkisiyle başlamak yerinde olur. Olson ilk ve orta eğitimi süresince Latince, Yunanca ve Almanca gibi temel batı dillerini öğrenmiş; lisans eğitimini edebiyat üzerine Middletown, Connecticut’ta bulunan Wesleyan Üniversitesi’nde tamamlamıştır. Aynı dönemlerde asistan olarak aldığı Harvard Üniversitesi’nde ünlü Amerikan tarihçisi Frederick Merk’ten “Westward Movement” (“Batıya Hareket”) dersini almıştır; bu ders hem Amerikalının batı kıyısına ulaşması süreci hem de insanoğlunun batıyı keşfetmesi anlamında Olson’ın ilgisini çekmiştir. Wesleyan Üniversitesi’nde yazdığı yüksek lisans tezi *Call Me Ishmael: The Growth of Herman Melville* çeşitli bakımlardan çok önemlidir. Olson tezinde ağırlıklı olarak birincil kaynaklara ve tarihsel belgelere odaklanmış, Melville’in kitaplarına düştüğü notlardan (marginalia) yararlanmış. Bu tip kaynaklara ulaşabilmek için de yerel arşivlere ve Melville’in hayattaki akrabalarıyla bağlantı kurarak yazarın kişisel kütüphanesine yönelmiş; geleneksel anlamda bir masabaşı çalışması yapmamıştır. Hatta, Melville’in dul karısının Brooklyn’deki bir sahafa sattığı bazı kitaplarının izini bile sürece kadar bu araştırmaya kendini adanmıştır (Sealts, 1981, s. 170). Olson’ın tezi, böylesi özgün bir yöntem izleyerek beraber düşünülmesi zor kaynakları bir araya getirdiği için Melville çalışmaları yapan edebiyat eleştirmenlerinin üretimlerinden ve beklentilerinden farklı bir çizgidedir.² Bu çalışma bir yüksek lisans tezi olarak kabul edildiyse de resmi/akademik çevrede değeri pek bilinmemiştir. 1940’ların sonunda ve 1950’lerin başında Melville üzerine çalışan bir avuç insan olmasına ve bu insanların da birbirlerini tanınmasına rağmen Olson’ın ismi bu çevrelerde pek anılmamıştır. Olson ancak Jay Leyda, Merton M. Sealts, Jr. ve Henry A. Murray gibi birkaç Melville araştırmacısı ile samimi düzeyde bir ilişki kurmuş ve sürekli mektuplaşmıştır.³ Aslında Olson’ın çalışmasının akademik çevrede kabul görmemesinin ana nedenini şöyle de ifade edebiliriz—Olson bu akademik çevrenin özelde Herman Melville’e ve *Moby Dick*’e, genelde de edebiyata yaklaşımını reddetmiş ve yoluna geleneksel kurumlardan uzak bir şair olarak devam etmeyi tercih etmiştir. Böyle bir deneyimden gelen yaratıcı özelliklere sahip bir insanın eğitim kurumlarında entellektüel ihtiyaçlarına cevap bulamaması normal karşılanabilir. Fakat eğitim kurumları arasında biri vardır ki hem şairin kendi hayatında hem de ülkenin kültürel ve sanatsal tarihinde özel bir öneme sahiptir. Burası, Olson’ın ilk olarak 1948-49 yıllarında birkaç kez ders vermek için gittiği ama 1951’den okulun 1957’deki iflasına kadar tüm vaktini ve enerjisini harcaacağı Black Mountain Koleji’dir.

Kuzey Carolina’da Bir Vaha: Black Mountain Koleji

Deneysel bir eğitim kurumu olan Black Mountain Koleji⁴ mimarlıktan fiziğe, matematikten tasarıma, modern dansa ve performansa, şiirden coğrafyaya, resme, dokumaya,

² Bu arada unutmamak gerekir ki bu dönemde Amerikan akademik camiası, 1940’larda başlayıp 1960’lara kadar sürececek olan ve Yeni Eleştiri adı verilen bir akımın etkisindeydi. Bu akımın felsefesi de metni tarihsel, sosyal, politik bağlamından ve yaratıcısından soyutlayarak kendi içinde incelemektir.

³ Her ne kadar Merton Sealts ve Henry Murray akademik kişilikler olsa da Olson onların araştırmalarından etkilendiği için diğer Melville uzmanlarından ayrı tutmuştur. Sealts’dan farklı olarak Murray, psikoloji alanında çalışmıştır. Bir film yapımcısı ve tarihçisi olan Leyda ise, geniş bir araştırma süreci sonunda hazırladığı *The Melville Log: A Documentary Life of Herman Melville, 1819-1891 (Melville Günlüğü)* ile Olson’ın ilgi alanına girmiştir.

⁴ Black Mountain Koleji hakkındaki bu genel bilgiler Rachel Galvin’in makalesine dayanmaktadır.

seramiğe, müziğe, psikolojiye ve antropolojiye kadar çeşitli alanlarda çalışmaları ve eserleri çığır açmış bilim insanını ve sanatçıları biraraya getirerek disiplinlerarası bir eğitim sunmayı amaçlamıştır. Aslında şu gerçek göz önüne alınırsa Black Mountain Koleji bir gereklilikten doğmuştur: okulun kurucuları geleneksel eğitim kurumlarından kovulmuş ya da istifa etmiş akademisyenlerdir. ABD'de Büyük Buhran'ın patlak verdiği 1930'ların başında "huzuru bozduğu" ve başına buyruk davrandığı gerekçesiyle Florida'daki Rollins Koleji'nden kovulan John Andrew Rice, bu kovulma olayını protesto etmek için gene aynı kurumdaki işinden istifa eden fizikçi Thoeodre Dreier ve diğerleri ile Black Mountain Koleji'nin temellerini atmışlardır. Okulun kurucularının felsefi referansı ise John Dewey'nin özellikle *Democracy and Education (Demokrasi ve Eğitim)* kitabında bahsettiği fikirlerdir. Rice'in çok alıntılanan şu sözleri aslında Black Mountain'da hayata geçirmek istedikleri amacı özetler: "Önemli olan bildiklerinle ne yaptığınızdır. Tek başına bilmek yeterli değildir."⁵ Bilimsel veya diploma gibi formalitelerin bulunmaması ilk başta olumsuz bir izlenim yaratmışsa da Black Mountain'dan gerçek anlamda faydalananlar için disiplinlerarası bir paylaşım ortamı ve istedikleri proje üzerinde çalışabilme fırsatı sağlamıştır. Kurumun çöküşte olduğu 1952'de bile John Cage'in "mixed media" performansı gibi 1960'ların sanatını etkileyecek deneysel sahne etkinlikleri ilk burada ortaya çıkmıştır (Duberman, 1972, ss. 348-358). Merce Cunningham da aynı dönemde istediklerini yapabileceği, ona kapısını açan tek yerin Black Mountain olduğunu vurgulamıştır (Duberman, 1972, s. 362).

Black Mountain'ın kuruluşuna bir de tarihsel, sosyal ve politik açılardan bakılacak olursa Black Mountain Koleji, 1930'larda ve 1950'lerde ABD'de iyice belirginleşen komünizm düşmanlığı ortamında, Avrupa'da faşizmin yükselişe geçmesiyle ABD'ye kaçan sanatçılar ve bilim insanlarıyla Franklin D. Roosevelt'in sosyal projelerinde yer alan sosyalist eğilimli sanatçılara kucak açmıştır. Ayrıca okulun ekonomik devamlılığı öğrencilerin okul arazilerinde çalışıp üretmesi üzerine kuruludur. Burada önemli olan paylaşımcı ve kendi kendine yeten bir yaşam tarzının hüküm sürdüğü bir ortamda yaratıcı düşünen, zekice davranan, bağımsız bireyler yetiştirmektir. Bu fikirlerle kurulan Black Mountain Koleji 1933 ile 1957 yılları arasında faaliyet göstermiş ama zamanla ortaya çıkan kişisel ve ideolojik çatışmaların sonucunda iflas etmiştir. İflas etmiş olması bu deneyin başarısız olduğu kanısını beraberinde getirirse de Martin Duberman'ın şu saptaması son derece gerçektir: "Black Mountain en iyi haliyle, aralarındaki çatışmaları yumuşatacak kadar esnek, zaman zaman kendini bu çatışmaların enerjileriyle değiştirmeye bırakacak kadar cesur bireylerin ortak bir amaç uğruna bir araya gelmesinin mümkün olduğunu göstermiştir. En kötü haliyle de birbiriyle didişmekten başka pek birşey yapmayan kimi profesyonel kimi yetişme aşamasında olan bir primadonnalar topluluğuydu" (1972, s. 12).

Kısa hayatına rağmen Black Mountain Koleji, çağdaş Amerikan kültür ve sanatında derin izler bırakmıştır. Hatta bu kişisel ve ideolojik çatışmaların kurumun zayıflığından çok eğitim hayatının zenginliğin bir göstergesi olarak yorumlanabileceğini de söyleyebiliriz. Besteci, şair, düşünür, kuramcı John Cage; dansçı ve koreograf Merce Cunningham, ressamlar Josef Albers, Ben Shahn ve Robert Rauschenberg gibi 20. yüzyılın düşünce ve

⁵ İngilizce kaynaklardan Türkçe'ye yapılan bütün çeviriler makalenin yazarına aittir.

sanat öncülerinin yolu bir şekilde Kuzey Carolina’da bir dağ eteğinde, ıssız bir arazide kurulmuş olan, adını bir avuç insan dışında kimsenin duymadığı bu okuldan geçmiştir. Okulun ekonomik krizlerden ve ayrışmalardan sonra son kez canlandığı 1950’lerde Amerikan postmodern şiirinin öncülerinden, hatta adı neredeyse sadece Black Mountain ile anılacak olan Olson’ın dönemi başlamıştır. Olson sadece eğitimci olarak değil yönetici olarak da Black Mountain’a katkılarda bulunmuştur. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin tamamen durduğu, arazilerin satıldığı, bazı binaların kullanılmayacak hale geldiği veya dışarıya kiralandığı bu son dönemde Olson ve onunla kalan birkaç kişi mücadeleye devam etmişlerdir. Hatta bu sefalet ortamı, Olson’ın sözleriyle, “yaşamak, çalışmak için tek yol. . . bu da bu küçük topluluğa inancımı daha da güçlendiriyor. . .” (Duberman, 1972, s. 363). Olson bu küçük topluluğun yanı sıra eserlerini okuyup beğendiği ve bir süredir mektuplaşarak bağlantı kurduğu Robert Creeley ve Robert Duncan gibi şairleri de okulda buluşturarak 1960’ların sonunda Edward Dorn gibi daha genç şairlerin yetişmesinde büyük etkisi olan bir ortam yaratmıştır.

Olson’ın 1951 tarihli, Black Mountain’daki döneminin başlarında yazdığı mektuplardan biri hem okulun tarihi değerini vurgulaması hem de Olson’ın yönetici olarak rolünü gözler önüne sermesi bakımından önemlidir. Bu mektup Olson’ın ressam Ben Shahn’ın okula gelebilmesi için parasal destek sağlaması talebiyle bağlantı kurduğu Congress of Industrial Organizations-Political Action Committee’nin⁶ halkla ilişkilerinden sorumlu W. H. Ferry’ye yazdığı mektuptur. Bu mektupta Olson, ilk defa okulun ilk rektörü Josef Albers’in tek seferlik ders vermesi için kendisini davet etmesiyle yolunun Black Mountain’a düştüğünü anlatır. Olson, Harvard ve Yale gibi kurumların akademisyenlerinden sonra kendini bu okulda “aktif bir toplumun” (Maud, 2000, s. 139) içinde bulmuştur. Olson’a göre burası “eğitimin artık kendini mahrum etmemesi gereken şeyi” sunmaktadır: “sanatta ve bilgi alanlarında aktif, profesyonel insan; bizzat (temelde bütün ‘profesörlerin’ olduğu gibi) tarihçi olmayan ama kendisi aktif bir biçimde ‘tarihi yapan’ kişi!” Olson Black Mountain’da eğitimin sanatla ve bilim alanlarıyla kenetlendiğine inanır. Eğitimin ihtiyacı olan bu canlılığın ve disiplinlerarası alışverişin yokluğunu sadece kendisi değil 1951’de Black Mountain’a gelen “gençlerin” de hissettiğine emindir (Maud, 2000, s. 141). Olson, Ferry’ye yazdığı mektupta şöyle devam eder:

Burada meydana gelen şeyin—öğrenciler & hocalar, kesinlikle burayla sınırlı değil—aslında toplumun tamamının bir ihtiyacına cevap veriyorlar—kaynağı, iki yıl önce basılan şu Black Mountain kataloğunda yazıyor. Size buradan alıntıluyayım; çünkü bence genel anlamda eğitim ve bilginin ve hatta sanatın temellerinin karşı karşıya olduğu değişimi, ve bizlerin bu durumda ne yapabileceğini söylüyor: Ben [Shahn] ve ben neden bu garip yerdeyiz; neden buranın hocaları bizi çağırıyor; neden öğrenciler bizim gelmemizi sağlamak için kendi ceplerinden, kanaat-

⁶ İşçi Teşkilatları Birliği-Siyasi Eylem Komitesi, Franklin D. Roosevelt’in Büyük Buhran sonrası iyileştirme kurumlarından biri olarak 1943’te kurulmuş, etkinliklerine 1960’lara kadar devam etmiştir. Olson da Yucatan’a gitmeden ve Black Mountain Koleji’yle bağlantı kurmadan önce bu tip siyasi etkinliklerin içinde bulunmuştur.

lerince para koyacak kadar bizi istiyorlar; neden eğitimci ve resmi kuruluşlar bu olaya kayıtsız kalmıyorlar.

20. yüzyılın ortasında, gerek resimde gerekse siyasal kuramlarda vurgulanan şey, olgular arasında ne olup bittiğidir; olguların kendi içindeki değerleri değildir. Günümüzde asıl keşif, sistematik düşüncenin altında yatan asıl şey işlevin, sürecin, değişimin öncülleridir; etkileşimin ve iletişimin öncülleridir. İnsan ve insanın ilgi alanlarından oluşan evren, mikrokozmos ve makrokozmos olarak görülmektedir; her bir parçasının diğer bütün parçaları üzerinde olan etkisinin devamlı değişen sonucu[dur.]

Olgular arasında olan şeyler—insanlar arasında olan şeyler—mısafir hocalar, öğrenciler, devamlı hocalar arasında olan şeyler—ve bu etkileşimin sonucu olarak her birinin arasında meydana gelen şeyler: çünkü bence bunu ne kadar abartsak azdır—Amerika'da bu zamanda, yani 1951 yılında, sanat ve bilgi alanlarında birbirlerine bu kadar yakın çalışan işçilerin önemi. Bu insanların birbirlerinde keşfettikleri herşey; fikirler, biçimler, enerjiler, görünen dünyadan yeni yeni açığa çıkan hareketler ve duygular. (Maud, 2000, s. 141)

Mektubun içeriğini vurgulamadan önce Olson ve mektuplaşma alışkanlığı üzerine bir not düşmek yararlı olacaktır. Mektuplaşmak Olson ve bu yolla iletişim kurduğu insanlar için hayati bir değer taşır. Ralph Maud, Olson için mektuplaşmanın “dürüst iletişim,” aynı zamanda da insanlararası bağlantıyı ve etkileşimi şekillendirdiği ve belgelendirdiği için “gerçek anlamda politik bir eylem” olduğunu savunur (Maud, 2000, s. xv). Ayrıca çoğu zaman mektuplar, şiirler ve denemeler için birer dipnot değeri taşırlar. Örneğin “Projective Verse” aslında Olson-Creeley mektuplaşması sırasında doğmuştur. Daha bariz bir örnek ise, *Maximus* şiirlerinin birer mektup niteliği taşımasıdır. Olson'ın basılmış ve henüz basılmamış pek çok yazışması vardır. *Mayan Letters* dışında şair dostu ve birinci *Maximus* kitabını ithaf ettiği Robert Creeley ile (10 ciltlik), yazar Edward Dahlberg ile, yoğun bir duygusal ve entellektüel ilişkiye girdiği Frances Boldereff ile, *Origin* dergisinin editörü Cid Corman ile yaptığı yazışmalar şimdiye kadar kişilere göre derlenmiş mektuplardır. Yukarıda alıntılanan mektup ise Olson'ın içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal durumları aydınlatan, Ralph Maud'un editörlüğünü yaptığı *Selected Letters* kitabında yer almaktadır. Olson'ın mektuplarına ilişkin bir başka nokta da kullandığı dildir—şiir dilinden çok da farklı olmayan, sözdizimi, yazım ve sayfa kullanımı gibi kuralları Olson'ın kendi koyduğu bir dildir; hatta bir Emily Dickinson ile karşılaştırılabilecek bir özgünlüktedir. Öğrencilerinden bazıları Olson'ın bu kendine has dilini garip saçmalıklar olarak algılamış,⁷ akademik araştırmacılar da çoğunlukla bu ifade tarzına soyut düşünce ve kuramlar

⁷ Bkz. Thomas F. Merrill, “The Grammar of Illiteracy,” *The Poetry of Charles Olson: A Primer*. (1982). Brunswick, NJ: Associated University Presses. 38-63. Ayrıca Martin Duberman, Olson'ın kaynaklar ve olgular arasında ikna edici bağlantılar kurmadığını çünkü zaten bu bağlantıları kurmak için gereken bilimsel altyapıya sahip olmadığını düşünen birçok öğrencisinden bahseder (369-376).

açısından yaklaşmışlardır. Bunlardan farklı olarak benim Olson’ın diline yaklaşımım, şairin bahsettiği konuyu veya olguyu, yani “şiir malzemesini” merkez olarak alıp onunla ne yapmak istediğini anlamaya çalışmak şeklindedir. Eğer şiiri bir “eylem” olarak düşünürsek, ki “Human Universe” (“İnsan Evreni”) ve “Projective Verse” (“Projektif Şiir”) adlı denemelerinde Olson her zaman için dil-hareket-eylem-nefes-ses öğelerini vurgular, şiiri açıklamak şiirin enerjisini yok eden; şiiri bir eylem, jest, tutum olarak *hayata geçirmek* ise şiirin enerjisini ortaya çıkaran bir yaklaşım olacaktır.

Yukarıda özüne sadık kalarak çevirmeye çalıştığım mektupta da aynı yaklaşımın verimli olacağı düşüncesindeyim. Alıntıda Olson’ın Black Mountain’ın hangi özelliklerinden etkilendiği açıktır: yeni deneyimlere, enerjilere ve öğrenmelere açık bir öğrenci ve öğretmen topluluğunu bir araya getirmiş olması, standart eğitimin yaptırımlarından bağımsız olması ve belki daha da önemlisi, bunların arayışı içindeki bireylerin girişimiyile oluşmuş olması. Olson bir başka mektubunda Black Mountain’ın ne olduğunu soran Melville araştırmacısı Merton Sealts’a şöyle cevap verir: “Black M çalıştığım yer—& çalışmanın mümkün olduğunu düşünmem bile buradan zevk alabilmem için yeterli. Gerçi aslında tam anlamıyla ‘yalnız’ olabileceğim bir yeri tercih ederdim ama (hangi ‘kolej’—burası bile, ki hayal edebileceğim en iyisi burası—benim gibi bir pedagoğ için uygun olabilir!) →gençleri çok seviyorum→ çünkü, heyhat, ben de hala gencim. . . .—” (Sealts, 1981, s. 177).

Maliyeti düşürmek için İspanya’nın Mallorca kasabasında 500 adet basılan ve adını okuldan alan *Black Mountain Review*, bir süre sonra bir dergi ekolü haline gelecektir. Ömrü sadece 3 yıl (1954-1957) ve 7 sayı boyunca süren dergi pek çok yeni yazarı bir araya getirmiştir. Bu yazarların bir kısmı Black Mountain Koleji’ne hiç gelmemiştir. Bu dergiyi çıkarırken asıl amaç bir yandan okulun tanıtımını yaparken diğer yandan da piyasa değerlerinin dışındaki kaygılarla yazan yazarların da okunabileceği bir zemin yaratmaktır. Editör olarak Robert Creeley dergide basılan eserleri neye göre seçtiğini şöyle ifade eder: “Hiç şüphesiz Olson’ı bir merkez olarak düşündük. . . . Olson’ın . . . projektif şiir kavramıyla somutlaştırdığı bir öncülü temel aldık. Tesadüfen hepimiz daha canlı bir şiir anlayışı nasıl elde edilebilir diye düşünüyorduk; ya da daha doğrusu şu fikirde birleştik: o zamanki şiir eleştirisi o kadar dar görüşlü, şiir yayınlanabilecek yerler o kadar azdı ki. Hareket edebileceğimiz farklı bir zemin arayışı içindeydik” (Duberman, 1972, s. 390). Dergi ayrıca öğrencilerin basım sürecini yaşayarak öğrenecekleri bir ortam yaratarak tam da Olson’ın eğitim anlayışını gerçekleştirmesine yardımcı olmuştur (Duberman, 1972, s. 392).

Olson’ın Black Mountain dönemi hem sosyal etkileşim ve eylemler bakımından hem de bu dönemde ürettikleri bakımından son derece belirleyicidir. Şair Black Mountain’a kalıcı olarak gelmeden hemen önce, aldığı bir bursla Meksika’daki Yucatan yarımadasında Maya hiyerogliflerini incelemekteydi. Bu sırada Robert Creeley ile yaptığı yazışmalarında “Projective Verse” (“Projektif Şiir”) ve “Human Universe” (“İnsan Evreni”) gibi artık temel sayılan denemelerinin iskeleti görülebilir. Bu denemeler sırasıyla 1950 ve 1951 yıllarında yazılmıştır. Bunun Black Mountain açısından önemi, bu tür estetik kuramlarının Black Mountain deneyimi ile paralel gitmiş olmasıdır. Aşağıda daha ayrıntılı inceleyeceğim “The Gate and the Center” (“Kapı ve Merkez”) isimli deneme de gene aynı dönemde

yazılmış olması ve Olson'ın koleje davet edeceği Carl O. Sauer'in⁸ dikkatine sunulması⁹ bakımından önemlidir. Bu tip denemeler ve yazışmalara ek olarak Olson'ın derslerinden derlenen *The Special View of History (Tarihe Özel Bir Bakış)*, Maximus şiirlerindeki büyüklük ve kahraman anlayışı için bir dipnot sayılabilir; şiirlerin kendilerine bakıldığında kolaylıkla görülemeyecek bir derinlik sunabilir.

Dersimiz Tarih . . . Ama Nasıl Bir Tarih?

Melville araştırmacısı Henry A. Murray'ye yazdığı 16 Şubat 1952 tarihli eleştirel ve sitemkar mektubunda Olson'ın asıl davası “resmi” Melville uzmanlarının konuya yaklaşımındaki kusurdur. Ancak bu davayı çok etraflıca tartıştığı için halihazırdaki konusundan uzaklaşıp temel sorun olarak gördüğü noktaya eğilir. Bu nokta yöntemdir. Aslında bir psikolog olan Murray'ye neden bu “resmi uzmanlara” öykünerek bir edebiyat eleştirmeni olmaya çalıştığını sorar: “BELGELEME, ARAŞTIRMA, İNCELEME; her gün kullandığınız yöntemler—bu anın acısı içinde sorarım size Harry: [edebi olduğunu düşündüğünüz] bir başka dil uğruna niçin bunları bir kenara atıyorsunuz?” (Maud, 2000, s. 150). “Belgeleme, araştırma, inceleme” aslında Olson için bilgiye giden yolun ta kendisidir. Bu mektupta mercek altına alınan Melville'in *Moby Dick* romanı olsa da, her araştırma alanı için geçerlidir bu yöntem—ve Olson'ın tarihe bakışını örnekler. Yine aynı mektuba ait aşağıdaki alıntı Olson'ın ilgi alanlarından Batı, insan ve yeni hümanizma gibi konulara yaklaşımının da özünü oluşturur:

Sizinle bu konu hakkında konuşmayı artık daha iyi becerebilirim çünkü kendi yöntemlerimle (işin ilginç şu anda bulunduğu Harvard Üniversitesi'ndeki Amerikan Medeniyetleri doktora programına hazırlanırken, sizinle, Merk'le ve Ellery'yle çalıştıklarım aklıma geliyor) yaklaşık aynı yıllarda Melville, Whitman, Lincoln gibi beyinlerin oluşumunu hazırlayan neden-sonuç ilişkilerini bir bütün olarak görmeye çalışıyorum[.]

o yıllarda, örneğin 1830-1850'lerde neler oldu? Ve görüyorsunuz sizi uyarmaya çalışıyorum: VERİLERİ SUNMA EYLEMİ artık VERİLERİN KENDİSİ kadar önemli—yani, başka yerlerde bahsettiğiniz açıklamaları göz ardı edemiyorum: TEKNOLOJİ (Maud, 2000, s. 150)

Burada Olson “teknoloji” derken Melville'in balınacılığa dair anlatımındaki titizliğine gönderme yapmaktadır. Ama aynı zamanda da olguları ve olayları bu titizlik ve netlikle gören zihniyetin hangi sosyal, politik, kültürel ve entellektüel koşullar altında oluştuğunu araştırmanın önemine dikkat çekmektedir. Bir o kadar önemli nokta da araştırma sonucunda elde edilen verilerin sunulma biçimidir. Bir dönemi ele alırken, yani tarihsel bir araştırma ve değerlendirme yaparken, tüm bunların birer kriter olduğunu düşünen Olson

⁸ Carl Ortwin Sauer coğrafya bilimine “4. Boyut” olarak nitelendirdiği insan unsurunu da katması bakımından önemli bir bilim insanıdır. Önemli makalelerinin toplandığı *Land and Life* Olson'ın kütüphanesindeki kitaplardan biridir.

⁹ Olson'ın bu denemesini Sauer'in okumasını istediğini 26 Ekim 1950 tarihli (Maud 2000, ss. 119-121) mektubundan öğreniyoruz.

bu yöntemi hem kendi şiirlerinde uygulamış, hem de pedagojik bir misyonla öğrencilerine yaymıştır. Şairin 1956 bahar ve yaz dönemlerinde Black Mountain’da kendine göre tanımladığı bir “tarih” dersi verdiği bilinmektedir.

Bu derslerden geriye sadece *The Special View of History* adıyla basılan kuramsal notlar kalmıştır. Bu dersin içeriği olarak sadece Creeley’nin şu sözleri bize ipucu vermektedir: “O sırada Olson gazetelerden yola çıkarak 19. yüzyıldaki Büyük İnsan kavramını araştırıyordu. Belli bir sosyal ortamda Büyük İnsan’ı niteleyen özellikleri belirleyebilmeniz koskoca bir davranışlar ve algılar dağarcığına sahip olabilirsiniz. Gazetelere bakardı, başlıkları okurdu. Bu dönemde Kefauver soruşturmaları televizyondan veriliyordu ve öğrencilerine bunları da izletirdi” (Charters, 1970 s. 5). Bunun, ve öğrencilerin yöntem üzerine yaptıkları yorumların dışında bu derslerin günlük etkinlikleri hakkında kayıt bulunmamaktadır. Bu nedenle ben de öncelikle bu kuramsal notlar üzerinden gidip o dönemde yazılan *Maximus* şiirlerine bu noktalardan bakacağım.

En genel çerçevesini yeni bir insancılık/hümanizma anlayışının oluşturduğu bu notlarda Olson tarihi durağan, soyut ve insandan bağımsız bir kavram olarak düşünmez. Onun için tarih geçmiş değildir; anlamını ve değerini sadece şimdiki zamanda bulabileceğimiz bir eylemdir. Aynı zamanda “bugün” ve “burası”dır. Bu anlamda tarih canlı ve değişkendir; özünde insanın davranışı, çevresiyle girdiği ilişki vardır: “bir insanın hayatı onun tarihsel işlevidir”; burada işlevden kastıysa “bir şeyin nasıl davrandığıdır. Herşeyin kendine has, doğal bir davranışı vardır. İşlev budur. İnsan hayatının kiyse tarihtir. ‘Nasıl sorusunun cevabıdır’” (Olson, 1970, s. 18). Yukarıda alıntılanan Murray’e yazdığı mektubu anımsayacak olursak Olson, “belgeleme, araştırma ve inceleme”den bahsediyordu. “Nasıl” sorusunun cevabı bir sürecin öncüllerini ortaya koyan bir “belgeleme, araştırma ve inceleme” sürecidir aynı zamanda. Tarih sözcüğünün İngilizce karşılığı “history” kelimesinin etimolojik kökeni (*istorin*) “bilmek, bulmak” anlamlarına gelir. Buradan yola çıkan Olson, tarih konusunda yetkin bir isim olarak gördüğü Herodot’a kadar giderek şöyle der: “Tarih öyküdür. Cins isim olarak hiçbir değeri yoktur. İlk kez Herodot bu kelimeyi bir fiil olarak kullanmıştır: kendin arayıp bul. İşte ondan sonra anlatabilirsin. Sen anlatmazsan o kendini anlatır. Kanıt oradadır, çünkü onu sen bulup çıkartmışsındır” (1970, s. 26). Alıntılardan da anlaşılacağı üzere Olson tarihi ve insan davranışını birbirine eş sayar. Ancak bu insan-merkezcilik insanı doğadan üstün kılmak için değildir. Yine aynı ders notlarında bir “çoklu teklik”ten bahsederek birbirine çapraz iki eksen imgesi uyardırmaya çalışır. Bunlardan biri özne, diğeri de nesne olarak insandır. Biri dikey diğeri yatay düzlemde “eş zamanlı ve devamlı olarak iki yöne giderler” (Olson, 1970, s. 32). İnsan sadece tek yönüyle ele alınırsa eksik ve durağan olur; insanı bir devinim ve dönüşüm içinde anlamak için bu “çoklu teklik” içinde düşünmek gerekmektedir. Bu insan anlayışıyla bağlantılı olarak Olson “Projektif Şiir” adlı denemesinin ikinci bölümünde projektif şiirde “şiirin dışındaki gerçekliğe bakış [ile] şiirin gerçekliği karşısındaki yeni tutum”dan bahseder (1997, s. 246). Hem şiiri sarmalayan dış gerçekliğe hem de şiirin kendisine karşı geliştirilecek bu tutum, tarih ve yeni insancılık kavramlarıyla ilişkilidir:

. . . insan ve deneyim arasındaki ilişkiyi anlatmak için “Nesnecilik” şu durumda bana en geçerli formül olarak görünüyor. Nesnecilik bireyin ego olarak yarattığı müdahaleden kurtulmaktır; “özne”den ve ruhundan

kurtulmaktır; batılı insanın doğanın bir yaratığı olan kendisiyle, herhangi kötü niyet gütmenden nesne diye adlandırabileceğimiz doğanın diğer yarattıkları arasına koyduğu o tuhaf ayırmadan kurtulmaktır. Çünkü üstünlükleri ne olursa olsun, insan da bir nesnedir—üstünlüklerinin derecesini kavradığı ölçüde kendisini daha yararlı kılacak bir tevazuya ulaşmaya daha yatkındır. (1997, s. 247)

Bu alıntıdan da anlaşılacağı üzere Olson'un yaratmaya çalıştığı bu yeni hümanizmanın tipik Batı felsefesinin doğayı hakimiyeti altına alan insan-merkezciliğiyle ilgisi yoktur. Bu, canlı çevresinin canlı bir parçası olan farklı bir insancılıktır; üstünlüğü de sadece ahlaki boyutta değer taşımaktadır. "İnsan Evreni" adlı denemesine gidecek olursak merkezdeki bu insan şöyledir:

İnsan ve dünyanın buluşma noktası aynı zamanda onun en keskin yeridir. Eğer insan burada aktifse deneyimin içeri girip dışarı çıktığı yer burası olacaktır; içeri girerken canlıysa, dışarı çıkarken de canlı olacaktır. Eğer canlı ve aktif değilse, kendi evinin içinde yapacağı herşey de bayat olacaktır. Bu eşikte ne kadar duyarsız ve kör ise içeride de o kadar bayat ve durağan olacaktır. Ve bu eşik insanın kendinden daha fazlasına karşı sorumlu olduğu yerdir. İnsan dış gerçekliği etkiler, bunu gizemcilik saçmalıklarına başvurmadan da görebiliriz. . . (1997, s. 162)

Olson'a göre "nasıl?" sorusunun açılımı olan tarih tam da bu noktada insanın işleviyle kenetlenmektedir. İşin ahlaki boyutu, dünyayı ve deneyimi algılamayı gerçekleştirecek olan insanın nasıl bir merceğe görevi gördüğü, etrafıyla nasıl bir ilişki kurduyuyla bağlantılıdır. Çünkü insan sadece kendi yetkinliği çerçevesinde ve kendi algıları yoluyla anlayabilir ve anlatabilir—bunun başka bir yolu yoktur. Bu yetkinliğini genişletebilmek için insan bu mercekte ya da bu eşikte canlı ve uyanık olmak zorundadır. İnsan, bir etki unsuru olduğunun bilincinde olmak ve "hayatta olduğu için herşeyi bilmek durumunda"dır (Olson, 1970, s. 29). Bir etki unsuru olduğu için "kendinden daha fazlasına karşı sorumludur." Algılama, anlama, bilme ve anlatma ya da aktarma insanın varoluşunun temel işlevlerindedir. Bu temel işlevler değişmemiş olduğu için Olson, insanın ilkel ve ilksel dönemini bugününden farklı görmez.

Bu bağlamda Olson, mitleri tarih ve yeni insancılık bağlantısının en önemli öğelerinden biri olarak görür. Olson'a göre yeni insancılığın, insanın işlevinin ve dolayısıyla tarihin temelinde mitler yatar. İnsanın birey ve toplum, çevre ve insan gibi ayrımları henüz yapmamış, esas istencinin uyum ve birlik olduğu ("the will to cohere," Olson, 1997, s. 172), ilksel deneyimlerini öykü biçiminde anlamlandırdığı ve dillendirdiği arkaik döneme gitmek gerekir. Olson çeşitli yerlerde kendini bir şair olarak bile tanımlamaz: "Bu dağılmadan sonraki sabahtır, ve bu sabah yapılacak iş yöntemidir: bir insan kendini nasıl kullanır—ve ne üzerinde. İşte benim uzmanlık alanım budur. Ben sabahın arkeologuyum" (1997, s. 206). Ya da *The Special View of History*'de şöyle der: "Eminim birazdan söyleyeceklerim korkunç derecede soyut gelecek—tabii eğer resim yaptığımı görmüyorsanız. Ben ilgilendiğim şeyim: bir mitolojist. (Ben mitleri resimlerin resimleri, küçük

resimlerin büyütülmüş hali olarak anlarım . . .” (1970, s. 57). Burada Olson’ın mecazi ifadelerinden çıkarılması gereken insanın çevresini soyut ve bilimsel terimlerle algılamaya ve anlatmaya başlamadan önce aydınlanma ve ilerleme adına kendine yabancılaştırdığı, mitolojik boyut olarak adlandırabileceğimiz özüne dönüp oradan başlaması gerektiğidir. İnsan kendisi ve çevresi arasındaki kopuk ve soyutlanmış ilişkiyi tamir ettikten sonra—ki Olson bir şair olarak görevinin bu olduğunu düşünür—anlatma ve anlamlandırma süreci başlar. Bu aynı zamanda bir yöntemdir de: “belgeleme, araştırma ve inceleme.” Ve bu yöntemin bir adı da, Herodot’un tarihi anladığı gibi “kendin arayıp bulmak”tır. Toz top-rağın, taş yığınlarının altında kalmış ilkel/ilksel insana, “istenç dolu canlı insan”a (Olson, 1970, ss. 41-46) geri dönmek Rönesans’tan beri hüküm süren klasik Batı hümanizmasını reddetmek anlamına da gelir. Hiç kuşkusuz bunu Olson’dan başka önerenler de olmuştur, ama Olson’ın yöntemi felsefi söylemden farklıdır. Bu farkı yaratan da *muthos* ve *logos*’un hem “söylenen söz” hem de “yapılan eylem” anlamlarına geldikleri mitolojik moddur.¹⁰ Yani fark gene şairin dilinde ve dil algısındadır. Makalenin ilk bölümünde değindiğim, Olson’ın mektup ve denemelerindeki dilinin şiir dilinden çok da farklı olmaması, Olson’ı felsefe, sosyoloji, psikoloji ve tarih gibi disiplinlerden ayrılmasının bir başka boyutudur. William McPherson makalesinde bu noktaya dikkat çeker: “Olson’ın tartışma ve mantık geleneğinin ötesine geçen tarzı kişisel ya da edebi bir seçim değildir. Kendini anlık ortaya koyan gerçekliğe etkin bir şekilde cevap verdiğinin en belirgin göstergesidir. Filozofla şairi ayıran da bu etkin cevap halidir. Bu gerek düzyazıda gerekse şiirde Olson’ın ifade tarzını tetikler ve onu kendisi gibi düşünenlerden ayırır” (1973/4, s. 191).

Olson’ın “kendin arayıp bulmak” ilkesi çerçevesinde algıladığı, anlamını bugünde bulacağımız canlı tarih kavramının insanın deneyime karşı tutumuyla ve en geniş anlamıyla şiirle bağlantısını mektuplara, denemelere, Olson’ın içinde bulunduğu fiziksel ortama dayanarak göstermeye çalıştım. Bu noktada Creeley’nin Olson’ın şiirlerindeki tarih anlayışı üzerine saptaması bu makalenin yaklaşımıyla örtüşmektedir: “. . . şunu hatırlamak yararlı olacaktır: *Maximus* şiirlerindeki ‘tarih’ bir ön izleme (kendisi olsa ‘harita çıkartmak’ diyecektir) olduğu kadar faal insanın kendisi (‘tarihi’ edinen kişi, bu durumda Olson) ve incelenen olaylar ve/veya kişileri ifade etmektedir” (1989, s.141). Şimdiye kadar şiirler dışındaki kaynakları kullanarak yapılan inceleme haklı olarak hem biçim hem de içerik bakımından “nasıl bir şiir?” sorusunu akıllara getirmiştir. Yine Creeley, 1976’da geriye dönüp baktığında *Maximus* şiirlerini şöyle değerlendirmiştir: “Charles Olson *Maximus Şiirleri*’ni yazarken *insan imgesini* yazıda yaratmayı amaçlamıştı—öz-

¹⁰ Olson bu bilgiyi Jane Harrison’a dayandırır. *Muthos*’un İngilizce “mouth” yani “ağız” ile akraba olduğunu, söylenen “söz” anlamına gelen *logos* ile bu nedenle temel bir ayrımı olmadığını savunur. Harrison’a göre mitler günümüzde anladığımız şekliyle gerçek dışı, doğa üstü, hayalgücünün ürünü öyküler değil eylem olarak fiziksel anlamda yapılan işlerin sözlü ifadesidir. Olson’ın “Human Universe” yani, “İnsan Evreni”ndeki şu sözlerinin altında muhtemelen bu düşünceler yatmaktadır: “Çoktandır, en azından MS 450’den beri, herşeyin genelleştirildiği bir zamanda yaşıyoruz. . . . Örneğin o zamandan beri logos, ya da söylem, soyutlukların kavramlarımıza ve dilimize o kadar işledi ki dilin diğer işlevi olan konuşmanın yeniden yapılandırılması gerek gibi görünüyor. Bu nedenle kimilerimiz dengeyi düzeltmek için hiyerogliflere veya ideogramlara gidiyoruz. (Buradaki ayrım anın eylemi olarak dil ile ana ilişkin düşüncenin eylemi olarak dil arasındadır.)” (1997, s. 156). Olson’ı Black Mountain’da çokça eleştiren öğrencilerden Francine du Plessix Gray de şöyle bir saptamada bulunmuştur: “güzel ifade dilin kendisinin değil, o ifadeyi tetikleyen deneyimin kalitesidir. . . . Sıradanlık, nesne karşısındaki duygu yoksunluğudur” (Duberman 1972, s. 376).

yaşamsal bir hatıra yazmayı değil" (1989, s. 575). Aşağıda birinci ve ikinci *Maximus* kitaplarından şiirler incelenmektedir. Bu şiirlere yeni insancılık, tarih, mit ve büyük insan tartışmasının devamı olarak kahraman kavramının merceğinden bakılacaktır. Daha önce de bahsedildiği gibi buradaki şiire yaklaşım teknik ve kuramsal olmayacaktır. Asıl amaç şiirin malzemesiyle Olson'ın ne yapmak istediğini, şimdiye kadar yapılan tartışma çerçevesinde anlamlandırmaya çalışmaktır.

Batı'nın Ötesi ve *Maximus* Şiirlerindeki Kahramanlar

Olson *Maximus* şiirlerinde kendi ütopyik "polis"ini anlatmak için, çocukluğunun geçtiği ve hayatının son döneminde yerleştiği Gloucester'ı anayurt olarak seçer. Ancak Olson, Massachusetts eyaletinin 17. yüzyıl başında kurulmuş olan balıkçı kasabası Gloucester'a gelebilmek için batıya doğru insan göçlerinin başladığı antik dönemlere kadar gider. Bu kökenlere inişinin asıl amacı, kendinin de mensubu olduğu, en son Amerika kıtasına ayak basan Batılı insanı anlamaktır. Ama bunu yaparken sömürgeci ve sermayeci zihniyetin yol açtığı vahşet ve yokoluşların da farkındadır. Aslında tam da bu vahşet ve yokoluşların sebebi olarak, Batılı insanı 1950'lerin Amerika'sından değerlendirirken Efesli filozof Herakleitos'un şu aksiyomunu görür: "İnsan en çok aşına olduğu şeye yabancılaşmıştır" (Olson, 1970). Olson, Batı medeniyetinin temellerini Yunan ve Roma'da değil, daha gerilerde, doğu Akdeniz ve Mezopotamya coğrafyalarında bulur. Bunun için araştırmalarında Sümerlere kadar gider. Kahraman kavramını da vatandaşıyla, yönetimiyle, ticaretiyle ve ekosistemiyle bir bütün olarak gördüğü *polis* çerçevesinde düşünür. Polis'i oluşturan bu öğelerin uyumunun da "insan evreni"nin doğal hali/özü olduğunu ama günümüzde yitirildiğini söyler. Soyutlama ve sınıflandırma gibi düşünce yollarının yaygınlaşmasıyla, Herakleitos'u tekrar edecek olursak, "insan en çok aşına olduğu şeye yabancılaşmıştır." Kahraman kavramı üzerinde tartışırken, sürekli Grek ve Romalı figürlere atıflar yapan öğrencisine şöyle der: "Sen çoktan Grek ve Latin etkisi altına girmişsin; edebiyatımız ve kavramlarımız çoktan oralara bağlanmış. Bunun ötesine geç; Sümerlere, hatta daha öncesine git. Bu zaman kıskacını kır, dışına çık" (Maier, 1983, s. 227). Olson'ın şair dostu Creeley ise 1953'te, bu "batının ötesi" anlayışını çoktan saptamıştır: "Melville üzerine yazdığı kitabı *Call Me Ishmael*'de Olson 'biz [Amerikalılar] son ilk insanlarız . . .' demiştir; şiirinde, en belirgin olarak 'The Kingfishers'daysa 'yunan kültürü'nün basit batıcılığından vazgeçilmesi üzerine yaptığı vurgu görülmektedir" (Creeley, 1989, s. 102).

"Kapı ve Merkez" adlı denemesinde Olson bu "zaman kıskacı"nı kırarak, bilgi kavramını kültür ile özdeşleştirmeye çalışır: ". . . aklı başında biri [insanı] anlayabilmek için, yoluna devam edebilmek için geriye gitmeli ve önce öğrendiklerini unutmalıdır . . . diyorum ki, soruyu bir başka saptandan tutalım, basit ve estetik olmayan sorularla işe başlayalım: insanın hikayesi nedir, VERİLER, [insan] nereden gelir, şehir fikrini ne zaman geliştirmiştir, bir yaylanın ya da bir dere kenarının bununla ne ilgisi vardır? . . ." (1997, s. 168). İnsanı bu temel varoluş tarihinden başlayarak anlamaya çalışmak belki de "kapı"dan "merkez"e atılacak başlangıç adımlarıdır. Aynı makalede iki tip kahramandan söz eder; bunlardan biri aşına olduğumuz ve çevresindeki dünyaya hakim olma kabiliyetine, kudretine göre tanımladığımız bireysel kahramandır. Diğeri de, yaklaşık MÖ ilk binyıldan beri karanlıklara gömüldüğünü iddia ettiği ilk kahraman tipidir:

. . . enerji insandan büyüktür, ama tam da bu yüzden, insan bu enerjiyi doğal haliyle içinde tutabilirse, insanın kendi kullanılabilirliği, insanı yönlerde şimdiye dek olmadığı kadar GENİŞLETİLEBİLİR.

Bu durumda MÜSTESNA insan, “kahraman,” artık “deha” olarak tanımlanmaz—“doğumu” kendi yaratmadığı enerjinin harekete geçmesinin bir aracı olur sadece—ve bunun yerine bu enerjide gizli bulunan olasılıkların bir İMGESİne dönüşür. . . (1997, ss. 172-173)

Bu ilk örneksel kahramanın istenci bireysel değil, toplumsal boyutu olan davranışların hayata geçirilmesi yönündedir. Black Mountain’da Olson’ın öğrencisi olan şair Edward Dorn hocasının şiirlerini “insan hayatının madenlerini içeren şeylerin” aydınlığa çıkması olarak anlatır (1980, ss. 35-36). İnsan merkezli bu dünya, evren ya da kozmolojide Dorn’a göre bir ışık seli, bir netleşme ve yeniden görme vardır (1980, s. 36). Doğrudan kahraman kavramı üzerinde durmasa da bu fikirler bize Maximus’un büyüklüğünün ve kahramansılığının anahtarlarını verebilir. Dorn’un şu saptaması özellikle açıklayıcıdır: İki çeşit “tarihsel tanrı” tipinden bahseder. Bunlardan biri kurban edilmiş, çektiği çilelerden ötürü sempati ve şefkat uyandıran model; diğeri de çileleriyle değil duruluğu ve ruhsal güzelliğiyle insanları etkileyen modeldir (1980, ss. 40-41). Dorn bunlara örnek olarak sırasıyla İsa’yı ve Hektor’u gösterir:

Hektor’u yaratan bir şairdir. İsa aynı şekilde yaratılmamıştır. Onun yaratılışı yeniden dirilişini mümkün kılar, ki bu Meryem’in bakire olmasıyla ilgilidir. Hektor yeniden dirilemez. O insanların usunda yaşar ve yabancılaşmamış güzelliği temsil eder. . . Hektor, devletin Akhilleus nezdinde sembolize ettiği dünyanın olağan çirkinliğiyle savaşırken öldü. Bu ölüm nihai idi. Bu olayın sürüklendiği soyutluk, saf soyutluktur. Yani, genel anlamda hayatın, günlük, mekanik hayatın gerektirdiği bağlılıklardan bağımsızdır. İsa, benliği saptırılmış olduğu için boğazına kadar Devlet surlarına batmış durumdadır. Hektor ise hala bağımsız bir benliğe sahiptir, insanın gönlüne güzellik olarak yerleşen bir çeşit cereyandır (davranış gibi birşey bile bir zamanlar güzellikti). Ama benlik, güzellik gibi, soyut şeyler gibi, pagan döneme aittir. Kendisinden siyasi anlamda faydalanıldığı için İsa unutuldu ama, Hektor seçilmiş olmadığı için değişmeden kaldı. (1980, s. 41)

Dorn’un İsa ve Hektor karşılaştırması beraberinde şöyle bir yoruma da yol açabilir—çile ve acı çekmek insanı zayıflatan, zarif ve kırılğan ve bir nevi eleştirilemez, yani kutsal kılan bir süreçtir. Oysa ki Olson’ın Maximus figürü, isminin kelime anlamıyla da uygun olarak büyüme ve genişlemek eylemlerini çağırır. Kutsal değildir; Hektor da kutsal değildir. Hektor’un büyüklüğü, duruluğu ve insanı güzelliği ailesi ve kendini sorumlu hissettiği toplumun önünde, öleceğini bile bile, örnek bir davranış sergileme cesareti göstermesinden kaynaklanmaktadır. Dorn, “insanın düzgün, güzel ve onurlu yönleri konusundaki bilgisi şaşmayan” Olson’ın Maximus ile “Hıristiyanlık öncesi bir benlik anlayışına döndüğü”nü, “Hıristiyan olmayan bir dünyaya seslendiği”ni ve “dün-

yayı yeni bir insan anlayışına hazırlamaya giriştiği”ni söylerken herhalde bunları kast etmektedir (1980, s. 43). Azra Erhat'ın Hektor'u yorumlayışı şaşkırtıcı derecede hem Dorn'un Hektor'u algılamasıyla hem de Olson'ın “The Gate and the Center” denemesindeki Sümerlere dayandırdığı ilk kahraman modeliyle bağdaşır. Hektor'u insan yönüyle Akhilleus'tan ayıran Erhat, Hektor'un büyüklüğünün toplumsal sorumluluklar karşısındaki insanca tutumunda yattığını savunur ve kahramanı şöyle anlatır: “O'nun kişiliği Akhilleus'ununkinin tam karşıtıdır: Duyularını dışa vurmak, esintilerine kapılıp davranmak şöyle dursun, dramı kendi içinde sessizce oluşur ve bu dram tek bir kişinin değil de, bütün bir ailenin, giderek bütün bir toplumun sorunlarını içerdiği için, dallı budaklı, karmaşık ve çetrefildir” (2002, ss. 126-127). Bu görüş, Olson'ın yukarıda “İnsan Evreni”nden alınan sözlerindeki, “insan ve dünyanın buluşma noktası”nın “insanın kendinden daha fazlasına karşı sorumlu olduğu yer” düşüncesiyle birebir örtüşür. Homeros'tan nasıl olur da Sümerlere kadar gidebiliriz diye düşünülecek olursa bunun da yanıtı Halikarnas Balıkcısı adıyla bilinen Cevat Şakir'in “Akdeniz'in Ebedi Gençliği” adlı deneme yazısında bulunabilir. Bu yazısında Balıkcı, Homeros'un anavatanı İonia'nın doğuda Mezopotamya uygarlıkları Sümer, Babil, Asur, Hitit, Suriye, Mısır ve Girit/Minos uygarlığı ile kültürel alışveriş içerisinde olduğunu vurgular. Ayrıca *Gilgamış* ve *İlyada* veya *Odyseia*'daki biçimsel benzerliklerin rastlansız olamayacağı görüşündedir: “Mezopotamya, Minoen Girit, Lidya karışımı kökenli şiirsel bir eserin varlığı, tarihöncesi Anadolu'da kullanılan altı heceli dizeler (Hexametron) ve Homeros'un destanlarından anlaşılmalıdır” (1991, s. 36). Biçimin yanı sıra olay örgüsü, tanrı ve kahramanların kişiliklerinde de çarpıcı benzerlikler bulunmaktadır (Balıkcı 1991, s. 36). Bu coğrafyadaki kültürel etkileşimi tanrılara, tanrıçalara ve ilk örneklerle bakarak inceleyen Thorkild Jacobsen, Henri Frankfort ve Erich Neumann gibi uzmanların araştırmaları da doğrulamaktadır.

Toplumsal sorumluluk duyan kahramana dönecek olursak, kanonik Batı literatüründe yüceltilen klasik kahraman kavramının ötesine geçmemiz gerektiği artık açıktır. Olson bu nedenle Batı'ya ulaşmak adına Yunanistan'ın doğusuna doğru bir adım atmış ve *Gilgamış*'ı bulmuştur.¹¹ Kahramanın eyleminin ölçüsü benliğini öne çıkartan bireysel kudretten çok, kahramanın sahip olduğu olanaklar içerisinde ahlaki yönden ne başardığıdır. Sonuç olarak kahramana ilişkin akıllarda soyut ve hissi bir güzellik kalır. Bunu hem Dorn yukarıdaki alıntıda görüldüğü üzere dile getirmiş, hem de Olson'ın bir başka şair dostu Robert Duncan saptamıştır. *Maximus* şiirlerinde gördüğü estetiğin kaynağını Duncan şöyle açıklar: “Eylemdeki kaynağına dayandırılan zeka aslında kendini enerji olarak

11 Aslında Olson'ın Sümer'le ilgilenmesini tetikleyen ve sonradan önemli başvuru kaynakları haline gelen kitapları şairin ilgisine sunan, bir kitap tasarımcısı, kütüphaneci ve bağımsız edebiyat araştırmacısı Frances Motz Boldereff'tir. Boldereff'in tesadüfen kütüphanede bulup okuyunca çok etkilendiği *Call Me Ishmael*, Boldereff ile Olson arasında 1940'lı yılların sonundan 1950'lere kadar süren hem entellektüel hem duygusal anlamda tutkulu bir ilişkinin başlangıç noktası olmuştur. Pennsylvania'dan Washington DC'ye yazılan 10 Mayıs 1949 tarihli mektupta Boldereff, Olson'a antik Suriye kenti Dura-Europos'taki bir rahip kabartmasından bahseder ve *Gilgamış* üzerine bir yazı gönderir (Maud and Thesen 1999, ss. 32-33). 20 Mayıs 1949 tarihli mektupta bunu Samuel N. Kramer'in *Gilgamış* ve bu epiğin Sümer'deki kökenleriyle ilgili bir makalesi izleyecektir (34-35). Bunlar Olson'a yeni bir pencere açacak (Maud and Thesen 1999, ss. 35-38), “The Gate and the Center,” “Human Universe” adlı denemelerinin omurgasını oluşturacaktır. Hatta Olson 1951 Ekimi'nde Irak'a gidip Sümer tabletleri üzerinde çalışabilmek için Fulbright Komitesi'ne başvuracaktır (Maud 2000, ss. 145-147).

gösterir, eylemdeki varlıktır; ve bu da bizim *arête*'mizin ölçüsüdür (ortaçağ *arête*'sinin göri, ışık, aydınlanma olması gibi)" (1985, ss. 68-69). Burada Yunanca kökenli bir kavram olan *arête* ile anlatılmak istenen erdemdir—biraz daha açmak gerekirse, insanın insani sınırları içinde erişebileceği en yüksek kapasitedir. Dolayısıyla Duncan Olson'ın yarattığı Maximus kahramanına bakınca varlığını eylemiyle ortaya çıkaran ve böylece ahlaki bir örnek teşkil eden bir figür, bir imge görmektedir. Peki özünde ahlaki bir istenç olan bu eylem nedir? Bu eylem Amerika'nın insan ve doğal kaynaklarının kullanımı bağlamında ekosistemle barışık, ticaret ve insanlararası etkileşim açılarından uyumlu, benliğini ürettiği işin titizliğinde ve özeninde ifade eden bir vatandaş olmaktır. Eğer böyle bir toplum yoksa, ki Olson'ın gördüğü kadarıyla yoktur, bunun için çağrı yapmaktır—yeni bir hümanizma yaratmak, insanı yeniden doğurmaktır. *Maximus* şiirlerindeki Maximus karakteri işte böyle bir eyleme kalkışır—üstelik bir devlet adamı ya da filozof olarak değil, bir şair olarak.

Maximus şiirlerinin ana modeli MS 2. yüzyılda Fenikelilerin antik Sur kentinde yaşamış, pek tanınmayan bir filozof, bir diyalektikçi olan Surlu Maximus'tur. Olson bunu 1962'de Goddard Koleji'nde verdiği konuşmada açıklamıştır. Olson araştırmacılarından, aynı zamanda şairi bizzat da tanımış olan George Butterick de Olson'ın Surlu Maximus'u Sappho'yu okurken bulduğunu söyler (1980, s. xxiii ve ss. xxvii-xxviii). Frank Davey makalesinde Surlu Maximus'un idealindeki toplum hayatıyla Olson'ın yarattığı Maximus karakterinin idealleri arasında bağlantı olduğunu savunur. Bu önemli bir bağlantı olsa da Goddard'daki söyleşisine bakılacak olursa Olson'ı Surlu Maximus'a çeken ayrıntı bu filozofun devamlı Homeros'un *Odysseia*'sından bahsetmiş olması olabilir. Olson'ın antik deniz yolculukları ve ticaretine olan ilgisi düşünüldüğünde, Surlu Maximus'un neden bu kadar önem taşıyabileceği açıktır. İkisi de önemli liman kenti olan Sur ile Gloucester, Maximus karakterlerini bu anlamda hem antik, hem tarihsel, hem de estetik anlamda bir araya getirir (Butterick, 1980, s. xxviii; Davey, 1973/4, s. 292). Ayrıca Sur, en eski kültür- lere olan yakınlığıyla da uygun bir başlangıç noktasıdır.

Kıbrıs
boğulmuş
Afrodit – Rodos

Girit
– Ana Tanrıça
Anadolu'dan
Frigyalı Attis

Malta: Şişman Kadın

İspanya

Tarih, coğrafya ve mitin içiçe geçtiği bu kısa şiirde (1984, II.93), batıya doğru yönelmiş olan hareket Yeni Dünya'ya açılan kapılarda, İspanya'da durur. Ancak bir sonraki şiir (1984, II.94) Amerika'nın kuzeydoğu kıyasına (Gloucester'a) kadar gider:

Fırtınadan sonra
Casius Dağındaki mağarasından çıkagelir
mavi canavar

vücudunu saran pulları
ağzında yaralarıyla
pek emin olmadan çıkartır

kuyruğunu ama parlak
gözleriyle
yavaş yavaş ilerler

akıntıyla Malta yolunda,
geçer
Rodos'u, Girit'i

İrlanda'ya varmak
Atlantik'e geçmek
kabartmak için

kuzeydoğu sularını,
varabilmek için bir
bağ burnuna

mağara hayatından silkinip
kendisi kadar büyük bir
açıklık açabilmek için

Bu iki topografik şiirde sanki bir denizci rotası çizilmiştir—Fenike limanından yola çıkıp Kıbrıs, Rodos, Girit, Malta adalarına uğrarız; sonra Herkül'ün Sütunları'ndan, yani Cebelitarık'tan Atlantik okyanusuna açılırız. Bu şiirlerde Olson tarih ve mitolojiyi birbirine katmış, coğrafyayı insan boyutuyla görselleştirmiştir. Rotadaki ilk durak sadece Kıbrıs değil, Afrodit'in kıyılarında doğduğu Kıbrıs'tır. “Şişman Kadın” biz Anadoluluların çok yakından tanıdığı ana tanrıçadır. Yolculuğun daha uzun olduğu ikinci şiirdeki “bağ burnu,” Massachusetts'teki Cape Burnu'na 17. yüzyılda Hollandalı yerleşimcilerin verdiği addır (Butterick, 1980, ss. 378-379). Doğu Akdeniz ruhu bu ikinci şiirde “mavi canavar”ın açık denize ulaşmasıyla dönüşmüştür. “Mavi canavar” Hititlerin Ullikummi'si, Akdenizli Typhon, Echidna ya da Hydra olduğu kadar, Gloucesterlı balıkçıların 19. yüzyılda gördüklerini iddia ettikleri deniz canavarı, Nordik canavar-balıktır. Bu farklı coğrafya insanlarının imgelemlerini birleştirerek Olson, Afrika, Avrupa ve Asya kıtalarının Amerika kıtasına bağlı olduğu tarihöncesini hatırlatmak istemiş olabilir. Gondwanaland haritasının yukarıda alıntılanan şiirlerin basıldığı ikinci *Maximus* kitabının kapağında bulunması bu bakımdan önemlidir. Olson tarihöncesine giderek “sahte” olarak değerlendirdiği Doğu-Batı ayrışmasını da böylece yok saymaktadır.

Antik Sur'dan Gloucester'a uzanan bu batı hareketinin altında bir tema daha yarar: keşif. Olson'a göre kartograflar (haritacılar), kaşifler ve balıkçılar Odysseus'un ve Ishmael'in akrabasıdır (Ahab bu enerjinin boşa gitmesini simgeler). Bunlardan bazıları

üzerinde yaşadıkları dünyayı keşfetmek uğruna hayatlarını riske atmışlardır: “o sularda / ilk gezinen / dolayısıyla toprağın / bittiği yerleri / ilk tanımlayan” insanlardır (Olson, 1984, II.81). Bu bağlamda şu tarihsel olasılık da oldukça ilginçtir: Amerika’nın kıyılarını Kristof Kolomb’dan da önce gören Avrupalılar büyük ihtimalle balıkçılarıdır (Hise, 1973/4, s. 329). İki önemli haritacı Maximus figürü olarak karşımıza çıkar. Bunlardan biri 1492’de Kolomb’a eşlik eden kartograf ve kaşif Juan de la Cosa’dır. Amerika’yı dahil eden ilk dünya haritası La Cosa’nındır. Olson “İlk kez Juan de la Cosa’nın gözlerinden Bakarken” şeklinde çevrilebilecek “On first Looking out through Juan de la Cosa’s eyes” adlı şiirinde bu önemi şöyle vurgular: “. . . La Cosa’dan önce hiç kimse / bir mappemunde / düşleyemez” (1984, I.77). La Cosa’yı öncüllerinden biri olarak kabul eden Gloucesterlı Maximus da şöyle der: “Ben bir mappemunde yapıyorum. Kendimi de kapsayacak. / Adı burası, zamanın bu noktası / Peloria” (Olson, 1984, II.87). Diğer haritacı Maximus da, New England kıyısını ve iç bölgelerini aslına en yakın biçimde ilk kez haritaya taşıyan John Smith’tir. Maximusların kaşif, balıkçı, maceracı şahsiyetler olması Olson’ın “beyaz sömürgeci” olduğu algısına yol açabilir. Fakat Olson burada da, daha önce tartışılan ahlak kriterlerini gözetir. Örneğin Olson’ın ilgilendiği John Smith doğru düzgün işleyen, geçimini tarım, balıkçılık ve yerlilerle ticaretten sağlayan bir koloni kurmak isteyen Smith’dir; yerlilerin isimlerini ve yerlerini doğrulukla kaydeden, Jamestown’da yaptıkları kendisini Yeni Dünya’ya gönderen emperyalist şirketin ticari çıkarlarıyla çatışan bir Smith’dir. Bu çatışma o kadar derin olmuştur ki Smith Londra’ya döndükten sonra bir daha Jamestown’a gitmesi önlenmiştir. Özelde Jamestown’da, genelde de New England bölgesinde Smith’in istediği şekilde bir toplum yeşermemiş, aksine, Richard Slotkin’in *Regeneration through Violence* adlı kitabında ayrıntılı olarak incelediği bağınaz teokratik bir yapı oluşmuş, yerlilere ve doğaya karşı duyulan derin düşmanlık ülkenin ahlaki, psikolojik ve politik anlamda temellerini oluşturmuştur. Olson’a göre “Amerika başından beri bir *agora* olduğundan,” tarihi başlı başına bir “ahlaki mücadele”dir (Olson, 1984, I.62).

Olson *Maximus* şiirlerinde keşfin yanı sıra, Gloucester’ın denizci ve balıkçı geçmişine gider. Burada şair tüketimden çok işin avla ilgili ahlaki kısmıyla ilgilidir. Yani o Ahab’a değil, *Pequod* mürettebatındaki küçük insanların işbirliğine ve düzeni sağlayan bireysel ustalıklarına bakar. New England bölgesinin denizcilik tarihini inceleyen Daniel Vickers, 16. yüzyıldan başlayarak İspanya, İngiltere, Fransa ve Portekiz’in balıkçı gemilerini batı sularına morina avlamak üzere yolladığını anlatır (1994, s. 87). Bu dönemde morina Avrupalıların temel besin kaynağıdır (Vickers, 1994, 87). Morina balıkçılığının New England sularına gelmesi ise, usta İngiliz balıkçılarının Amerika’ya yerleşmesiyle 17. yüzyılı bulmuştur (Vickers, 1994, s. 92). Usta balıkçılardan öğrenilen bu endüstri geliştikçe balıkçılar kendilerini denizle hiçbir alakası olmayan tüccarlardan, gemi sahiplerinden, şirketlerden ve tacirlerden oluşan sömürgeci ve sermayeci bir sistemin en alt sınıfında bulmuşlardır (Vickers, 1994, ss. 116-129). Balıkçıların yaptığı, balık avlamanın yanı sıra sert doğa koşulları karşısında bir ölüm kalım savaşı vermek, mürettebat içindeki kişisel çatışmalardan en az zararlı çıkmaktır. Olson’ın *Maximus* merceğinden anlattığı epik ve tarihsel öykülerde en temel kusur, balıkçıların hayatını ve emeğini yutan bu sömürgeci merkantilizmdir. Maximus’un anlattığı tarih/epikteki günahkarlar gerçek emekten çıkar sağlayanlar, ekonomiyi “temel üretim & ticaretten / muhtelif çıkar illetlerine” itenlerdir (Olson, 1984, I.72). İşin özü “insanın dışındaki doğayı öyle bir yönetmesidir ki, ne sebzenin ne de sanatın erdemi kaybolur . . .” (Olson, 1997, s. 159). İnsanın ölçüsünü

belirleyen, büyüklüğünün ölçütü hayatını, bedenini ve zekasını nasıl değerlendirdiğidir: “O marangoz hep aklımda / Sanırım ilk Maximus oydu // Esasen doğadan sadece yararlanmakla kalmayıp / bir şeyler yapan” (Olson, 1984, I.31). Olson'ın bu Maximus figürleriyle hem doğanın hem insanın kaynaklarının sömürülmesinin ve hatta aşığılanmasının karşısında ahlaki bir duruş sergilediği barizdir. Evreni “insan evreni” olarak görmesi geleneksel Batılı Hıristiyan görüşü olan doğanın insanın emrinde olması fikrinden değil, insanın da diğer tüm nesnelere gibi evrenin bir parçası olduğu fikrinden yola çıkarak evreni somutlaştırmak ve aşınalştırmak istemesinden kaynaklanmaktadır.

Son olarak Amerika'nın kimlerin insiyatifinde yönetildiğini örnekleyen “mektup”lardaki anti-Maximus zihniyetine bakılabilir. Bu şiirlerde Olson'ın politikayla, tarihle, insanlararası ilişkiyle, ekonomi ve ekosistemle aslında ne kadar derinden ilgilendiği açıktır. İki gücün çatıştığını hemen algılarız—Olson'ın düşlediği *polis* ile Amerika'nın güncel durumu. “Nerede yanlış yapıldı” veya “nasıl oldu da bugün bu durumdayız” sorularının da dolaylı yoldan bir cevabını veren Olson bu şiirleri yazarken, kendi arşiv çalışmalarına dayanmaktadır.¹² 1953'te Black Mountain'da yazılmış olan “Letter 16,” yani “16. Mektup” iktidar insanlarının, anti-Maximus figürlerin olduğu şiirlere güzel bir örnektir (Olson, 1984, I.72-76). Denizcilik sektöründen çekildikten sonra sigortacılık yapan Nathaniel Bowditch 1826'da Harvard'ın yedi yöneticisinden biri olur. Okulun müdürü John Thornton Kirkland, Bowditch'in eleştirilerine dayanamayıp istifa eder. Ama söylenenlere göre Bowditch okulu iflasın eşiğinden çevirmiştir. Yani para eğitimin önüne geçmiş, bir başka deyişle özel sektör yöneticisinin sözü eğitmenin sözüne üstün gelmiştir. Öncelikle parasal kazancı gözeten, “eşkıyaların ve yalancıların” (Olson, 1984, I.73) hüküm sürdüğü bir sistemin temelleri atılmıştır. Olson'ın kötü yönetim olarak gördüğü sistemin ilk örneklerinden biridir.

O zaman [Bowditch], [New England] paralarının
temel üretim & ticaretten
muhtelif çıkar illetlerine kaymasını temsil eder,
ki Amerika'yı büyük yapan, Agyasta gibi, bunlardır.

Bu sırada tabii, toprağı ve emeğı
yutarak. Ve şimdi de
dünyayı. (Olson, 1984, I.72)

Aynı şiirin devamında Stephen Higginson adlı tarihsel bir kişilik üzerinden para ve politika ilişkisini görürüz. Higginson, Alexander Hamilton ile dirsek temasında bulunan bir İngiliz tüccardır. Yüklü savaş vergilerinin altında ezilen Massachusettsli çiftçilerin başlattığı Shay İsyanı'nın (1786-87) bastırılmasında önemli rol oynar. İsyanın sonradan daha baskıcı bir anayasanın kabul edilmesi gerektiğini savunan Federalistler ile Higginson gibi tüccarlar ve gemi sahiplerinden oluşan zengin sınıf arasında bir işbirliği vardır. Birbirlerinin çıkarlarını ve iktidarlarını korumaktadırlar. Olson, Stephen Higgins'in mektupları arasında bir silah kaçakçılığının izlerine rastlamış ve bunu *Maximus* şiirine

¹² Olson'ın hangi kaynaktan ne notlar aldığı ve bu kaynakların künnyeleri, buldukları kütüphanelerle birlikte, George F. Butterick'in itinayla hazırladığı rehber kitaptan (*A Guide to The Maximus Poems of Charles Olson*) görülebilir.

taşımıştır. Higgins'in George Washington başkanlığındaki kabinenin savaştan sorumlu bakanı Timothy Pickering'e yazdığı birkaç mektup, Higgins'in elindeki Prusya'dan getirilmiş 4.000 adet silahın Virginia cephaneliğine satılmasını önerir. Bu plan işe yaramazsa, o sırada Fransız sömürgeci yönetime savaş açmış olan Toussaint l'Ouverture'e, devletin bu işe karıştığı ortaya çıkmayacak şekilde satılabileceği yönünde akıl verir. Şu durumda Higgins anti-Maximus figürünü net bir şekilde örneklemektedir. Yine aynı şiirde, "Bu kadar yanlış olup da memleketi yönetebileceğine örnek olarak" (Olson, 1984, I.75), Higgins'in Washington döneminde yardımcısı olan John Adams'a yazdığı 24 Mart 1790 tarihli mektuptan bir alıntı bulunur. Gloucester'ın ekonomisini ilgilendiren bu alıntıda Higginson artık bölgede morina balıkçılığını yeterince gelir sağlamadığı için güneye kaydırılması gerektiğini savunmaktadır. Bu durumun henüz sadece doğu kıyısına yayılmış olan devleti pek de etkilemeyeceği, ama tabii, Marblehead ve Gloucester kasabalarını oldukça sarsacağını söylemektedir. Böylece, Olson'ın *polis*'te karşı çıktığı plütokrazi bir kez daha gözetilmiş, küçük emekçinin varlığı gene hiçe sayılmıştır. Ama Olson içinde yaşadığı, 20. yüzyıl ortasına gelmiş Amerika'nın kendi *polis*'inden çok uzak olduğunun farkındadır. 20. yüzyıl başlarından itibaren ülkede yükselen değerler iktidar ve iktidarın getirdikleridir. İstekleri doyumsuz iştaha dönüştüren, sahte ve abartılı ihtiyaçlar yaratan bir tüketim endüstrisinin yaşam tarzı haline geldiği bir ortamda şiir ancak mağaza ya da Coca Cola gibi metaların reklamlarıyla ölçülür olmuştur. Bu nedenle "Letter #15," yani "15. Mektup"un sonunda Olson "Şairler, gidin kendinize bir iş bulun" der (1984, I.71).

Şu durumda Olson, 2. Dünya Savaşı'ndan "demokrasi zaferi"yle çıkan, savaş endüstrisinden zenginleşmiş 1950'lerin Amerikası'nda durup gerilere bakma ihtiyacını hissetmiştir. Bulduğu kahramanlar Hektor gibi onurlu ve kaybetmiş kişilikler, kötü adamlar ise bu kahramanların veya büyük insanların yaşam alanlarını yok eden sömürgeci ve sermayeci sistemin parçalarıdır. İşte yanlış giden budur. Dil-hareket-eylem-nefes-ses bağlantısı, ilkel/ilksel insanın "uyum istenci" ve *polis*, taşın toprağın altında kalmış, uyum düzenini temsil eden bireyler de ölmüştür. O nedenledir ki "Ölümlere olan borcumuz / gerçeklerden / başka birşey değildir" (Olson, 1984, I.81). Bunun için de "kendin arayıp bul"mak 20. yüzyıl insanının en önemli işlevi olmuştur. Tarih günümüzde işe yaradığı ölçüde önemlidir. Olson Black Mountain Koleji'nde "yeni insan bilimleri," yeni hümanizma gibi, tek bir kişinin başatması imkansız bir yolu açmıştır. Elbette bunun sadece öncüllerini kendi şiiri yoluyla ortaya koymuş, gerisini de başkalarına bırakmıştır. Hem gerçek hayatında, hem de epik *Maximus* şiirinde bu çağırışı yapmaktadır. Akademiye bir Melville uzmanı olarak kalmasını da bu geniş vizyonu engellemiştir. Black Mountain Koleji ona genişleme, büyüme ve bu büyümeyi öğrencilere de yayma olanağı sunmuştur. Büyük üniversitelerin dar kalıplarına sığmayıp Black Mountain Koleji'nde yükselen bu çağrı, okulun kapandığı 1957'den şairin 1970'te ömrünün sonuna kadar yaşadığı Gloucester kasabasından devam etmiştir.

Kaynakça

- Butterick, G. F. (1980). *A guide to The Maximus poems of Charles Olson*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Charters, A. (1970). Introduction. A. Charters (Ed.), *The Special View of History* içinde (ss. 1-13). Berkeley, CA: Oyez.

- Creeley, R. (1989). *The collected essays of Robert Creeley*. Berkeley, LA: U of Carolina Press.
- Davey, F. (1973/4). Six readings of Olson's Maximus. *Boundary 2* (1), 291-322.
- Dorn, E. (1980). What I see in *The Maximus* poems. D. Allen (Ed.), *Views içinde* (ss. 27-44). San Francisco, CA: Four Seasons Foundation.
- Duberman, M.(1972). *Black Mountain: An exploration in community*. New York: Dutton.
- Duncan, R. (1985). *Fictive Certainties*. New York: New Directions.
- Erhat, A. (2002). *Mitoloji sözlüğü* (11. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Galvin, R. (2001). Wild intellectuals and exotic folks. *Humanities*, 22(4). (22 Haziran 2011 tarihinde <<http://www.neh.gov/news/humanities/2001-07/blackmountain.html>> adresinden erişildi)
- Halikarnas Balıkcısı. (1991). Akdeniz'in ebedi gençliği. Ş. Gökövalı (Yay. Haz.), *Altıncı kıta Akdeniz içinde* (ss. 29-60). (3. bs.). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Hise, D. G. (1973/4). Noticing Juan De La Cosa. *Boundary 2*, 2 (1/2), 323-332.
- McPherson, W. (1973/4). Charles Olson: Mythologist of history. *Boundary*, 2 (1), 189-200.
- Maier, J. R. (1983). Charles Olson and the poetic uses of Mesopotamian scholarship. *Journal of the American Oriental Society*, 103 (1), 227-235.
- Maud, R. (Ed.) (2000). *Selected Letters*. Berkeley, CA: California University Press.
- Maud, R. and S. Thesen (Yay. Haz.). (1999). *Charles Olson and Frances Boldereff: A modern correspondence*. Hanover, NH: Wesleyan University Press.
- Olson, C. (1962). Reading and lecture at Goddard College. (5 Mayıs 2011 tarihinde <http://writing.upenn.edu/library/Olson-Charles_Goddard-College_1962.pdf> adresinden erişildi)
- Olson, C. (1970). *The special view of history*. Berkeley, CA: Oyez.
- Olson, C. (1984). *The Maximus poems*. George F. Butterick. (Ed.). Berkeley, CA: University of California Press.
- Olson, C. (1997). *Collected prose: Charles Olson*. D. Allen & B. Friedlander. (Eds). Berkeley, CA: University of California Press.
- Sauer, C. O. (1974). The fourth dimension. *Annals of the Association of American Geographers*, 64 (2), 189-192.
- Sealts, M. (1981). Olson, Melville, and the "new republic." *Contemporary Literature*, 22(2), 167-186.
- Slotkin, R. (1973). *Regeneration through violence: The mythology of the American frontier, 1600-1860*. Norman, OK: University of Oklahoma Press.
- Vickers, D. (1994). *Farmers and fishermen: Two centuries of work in Essex county, Massachusetts, 1630-1850*. Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press.